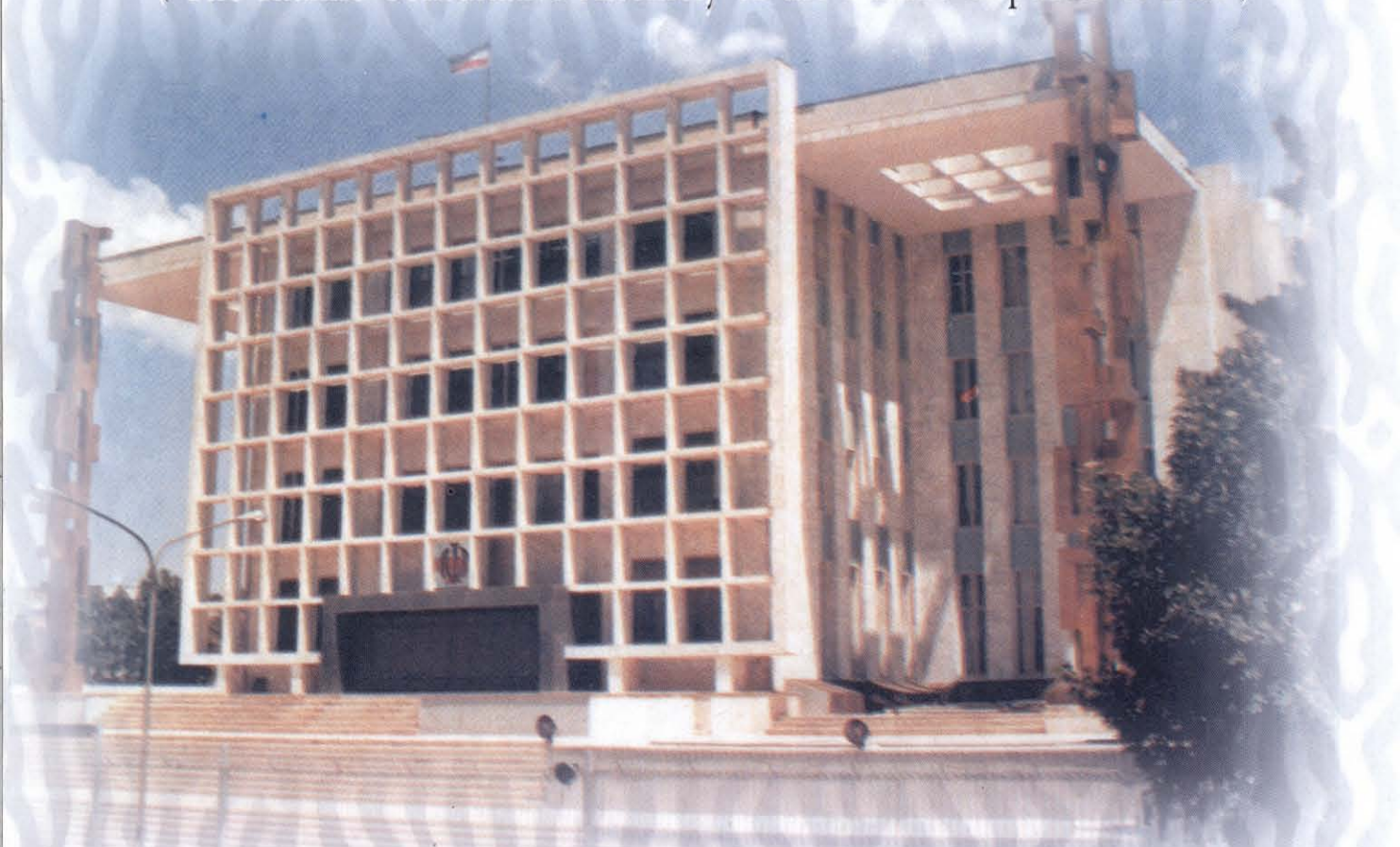

รัฐสภาสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

(The Islamic Consultative Assembly of the Islamic Republic of Iran)

โดย

นายสมศักดิ์ สหมบัติหล้า

เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์

กลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาทวิภาคี

สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

รัฐสภาสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

ปีที่พิมพ์ เมษายน 2546
จำนวนหน้า 30 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 150 เล่ม

จัดทำข้อมูล นายสมศักดิ์ สมบัติกล้า
เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 5
กลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาทวิภาคี
สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ทำการ : เลขที่ 118/1 อาคารทิปโก้ทาวเวอร์ ชั้น 17 ถนนพระราม 6
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0 2357 3100 ต่อ 3147-8
โทรสาร 0 2357 3199

ศิลปกรรม นายนิรุตต์ องค์กรวิชัย
กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ทำการ : อาคารธนาคารทหารไทย ถนนพญาไท
แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0 2245 0066

พิมพ์ที่ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ทำการ : อาคารธนาคารทหารไทย ถนนพญาไท
แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 0 2246 0020

เอกสารด้านรัฐศึกษานี้เป็นผลงานของ
เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์
จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาเผยแพร่
ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภา
และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	
- ข้อมูลทั่วไปของสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน.....	1
- ประวัติศาสตร์.....	3
- ภูมิหลังสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน.....	3
- จากสมบูรณาญาสิทธิราชสู่การปฏิวัติอิสลาม.....	3
รัฐธรรมนูญ	
- รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน.....	5
- ลักษณะของรัฐธรรมนูญ.....	6
ฝ่ายบริหาร	
- ประมุขสูงสุด.....	7
- ประธานาธิบดี.....	9
ฝ่ายตุลาการ	
- ฝ่ายตุลาการในรัฐธรรมนูญ.....	11
ลักษณะการปกครอง	
- รูปแบบการปกครองปัจจุบัน.....	13
- สถาบันผู้นำหรือวิลายัต ฟะกีห์.....	15
ฝ่ายนิติบัญญัติ	
- สภาที่ปรึกษาอิสลาม.....	16
- อำนาจหน้าที่ของรัฐสภาอิสลาม.....	18
ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน-ไทย	
- ด้านการทูต.....	22
- ด้านรัฐสภา.....	23
- ด้านเศรษฐกิจ.....	25
- ด้านการค้า.....	25
- บรรณานุกรม.....	26
ภาคผนวก	
- ประวัติประธานาธิบดี.....	28
- ประวัติประธานที่ปรึกษาอิสลามฯ.....	29
- เกี่ยวกับผู้จัดทำ.....	30

บทนำ

ข้อมูลทั่วไปของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน (Islamic Republic of Iran)¹

ที่ตั้งและอาณาเขต	ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ ทิศเหนือ ติดทะเลสาบแคสเปียน อาเซอร์ไบจาน เติร์กเมนิสถาน อาร์เมเนีย ทิศตะวันตก ติดตุรกีและอิรัก ทิศตะวันออก ติดอัฟกานิสถาน ปากีสถาน ทิศใต้ ติดอ่าวเปอร์เซียและอ่าวโอมาน
พื้นที่	1,648,000 ตารางกิโลเมตร (636,296 ตารางไมล์) มีขนาดใหญ่เป็น 3.2 เท่าของประเทศไทย
ภูมิประเทศ	พื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศเป็นที่สูงและแห้งแล้งอยู่ ระหว่างเทือกเขาสองลูก คือ Alborz ซึ่งทอดตัวจากทิศตะวันตก เฉียงเหนือ ไปทางเหนือ และ Zagros ซึ่งทอดตัวจากทิศตะวันตก เฉียงเหนือ ไปทางใต้และตะวันตกเฉียงใต้ ที่ราบที่อยู่ระหว่าง เทือกเขาทั้งสอง คือ ที่ราบสูงอิหร่าน ซึ่งเป็นทะเลทราย ตอนกลางประเทศเป็นทะเลทรายที่แห้งแล้งขนาดใหญ่เฉพาะ ทางแถบตะวันตกเฉียงเหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น สามารถเพาะปลูกได้
ภูมิอากาศ	มีภูมิอากาศแห้งแล้ง และมีอุณหภูมิเฉลี่ยแตกต่างกันมาก อากาศ จะหนาวจัดในฤดูหนาว (ธ.ค.-มี.ค.) และร้อนจัดในฤดูร้อน (มิ.ย.- ก.ย.) ปีหนึ่ง มี 4 ฤดู คือ ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูหนาว และฤดูใบไม้ร่วง
เมืองหลวง	เตหะราน (Tehran) มีประชากรประมาณ 8 ล้านคน
เมืองสำคัญ	Mashad มีประชากร 1.4 ล้านคน Isfahan มีประชากร 9 แสน กว่าคน Shiraz มีประชากร 8 แสนกว่าคน
ประชากร	66.1 ล้านคน
ศาสนา	ศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์ 95% นิกายสุหนี่ 4% และอื่น ๆ 1%
ภาษาราชการ	ฟาร์ซี (Farsi) หรือภาษาเปอร์เซีย
ชาติพันธุ์	เปอร์เซีย 66% เติร์ก (Turks) 25% เคิร์ด (Kurds) 5% อาหรับ – อาร์เมเนีย 4%
วันชาติ	11 กุมภาพันธ์ (Victory of the Islamic Revolution of Iran)

¹ <http://www.mfa.go.th/>

เวลา

ช้ากว่าเวลาที่ประเทศไทย 3 ชั่วโมงครึ่ง

ธงชาติ

แถบสีเขียว ขาว แดง และมีสัญลักษณ์ประจำชาติสีแดงอยู่ตรง
กลาง (อยู่บนแถบสีเขียว)

ประวัติศาสตร์

ภูมิหลังสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

อิหร่าน ตั้งอยู่ในดินแดนที่เรียกว่า ตะวันออกกลาง โดยอยู่ระหว่างทวีปแอฟริกา กับเอเชียหรือตะวันออกกลางกับเอเชียใต้ พรมแดนทางด้านตะวันตกติดต่อกับอัฟกานิสถาน และปากีสถานด้านตะวันตก ติดต่อกับประเทศตุรกีและอิรัก ด้านทิศเหนือติดต่อกับประเทศสหภาพโซเวียตรัสเซียและทะเลสาบแคสเปียน ส่วนด้านทิศใต้ติดต่อกับอ่าวเปอร์เซียและโอมาน มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 66.1 ล้านคน ประกอบด้วยชนชาติอิหร่าน ประมาณร้อยละ 70 มีศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์ เป็นศาสนาประจำชาติและใช้ภาษาฟาร์ซีเป็นส่วนมาก อิหร่านมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 636,363 ตารางไมล์ ส่วนใหญ่เป็นเขตที่ราบสูงและทะเลทราย

อิหร่านมีที่ราบทางทิศตะวันตกเฉียงใต้แถบลุ่มแม่น้ำการุน ซึ่งพอที่จะใช้ในด้านเกษตรกรรมได้บ้าง แต่มีผลผลิตไม่เพียงพอกับจำนวนประชากร จึงต้องพึ่งพาประเทศอื่นทางด้านเกษตรกรรม และสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้อิหร่านไม่สามารถเพาะปลูกได้ผลคั้นนั้น เนื่องมาจากสภาพอากาศของประเทศ ซึ่งเมื่อถึงฤดูหนาวจะหนาวจัด และฤดูร้อนก็ร้อนจัด อีกทั้งยังมีพื้นที่เกษตรกรรมและป่าไม้ อยู่เพียงร้อยละ 17 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม อิหร่านมีรายได้จากน้ำมันและแร่ธาตุ เช่น ทองแดง และเหล็ก ซึ่งมีจำนวนมาก ปัจจุบันอิหร่านกำลังเร่งพัฒนาประเทศพัฒนาประเทศ เนื่องจากการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ทำให้สหรัฐอเมริกาซึ่งเคยให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคโนโลยีมาก่อนยุติการให้ความช่วยเหลือ และสหรัฐอเมริกายังสนับสนุนกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลอิหร่านอีกด้วย จึงทำให้อิหร่านต้องพึ่งตนเองเป็นส่วนใหญ่ ทำให้สภาพเศรษฐกิจของอิหร่านด้อยลงไป นอกจากนี้ สงครามกับประเทศอิรักที่มีมาประมาณ 5 ปีในอดีต เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เศรษฐกิจของอิหร่านไม่ดีเท่าที่ควร แต่ชาวอิหร่านส่วนใหญ่มีความมั่นใจว่าการต่อสู้เพื่อศาสนาของตน และการปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด จะช่วยให้อิหร่านประสบผลสำเร็จในทุก ๆ ด้านในที่สุด

จากสมบูรณาญาสิทธิราชสู่การปฏิวัติอิสลาม

อิหร่านหรือเปอร์เซีย เป็นชาติเก่าแก่แต่โบราณ มีอารยธรรมไม่น้อยกว่า 5,000 ปีมาแล้ว ในภูมิภาคดังกล่าวต่อเนื่องกันจนถึงลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส ซึ่งปัจจุบันอยู่ในประเทศอิรัก เคยเป็นอารยธรรมโบราณมายาวนานตั้งแต่สมัยบาบิโลน คาคเดีย อิกซอส สุเมเรียน และอัสซีเรีย โดยได้ผลัดเปลี่ยนกันมีอำนาจ จนถึงสมัยอาณาจักรเปอร์เซีย ซึ่งมีจักรพรรดิที่เข้มแข็ง เช่น ไซรัสมหาราช เปอร์เซียโบราณเคยทำสงครามกับกรีก ในสมัยนั้นเปอร์เซียนับถือศาสนาโซโรอัสเตอร์

เมื่อประมาณปี ค.ศ.570 ศาสนาอิสลามได้อุบัติขึ้น และได้เผยแพร่เข้าไปในอาณาจักรเปอร์เซีย ในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 7 จนในที่สุดชาวเปอร์เซียส่วนมากยอมรับนับถือ

ศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นสมัยของคอลีฟะฮ์อุมาร์ (คอลีฟะฮ์ หรือกาหลิบท่านที่ 2 ของอิสลาม) แต่ยังมีชาวพื้นเมืองบางกลุ่มนับถือศาสนาโซโรอัสเตอร์อยู่จนกระทั่งบัดนี้ อาณาจักรเปอร์เซีย เป็นดินแดนอันกว้างใหญ่และมีอารยธรรมสูงส่งทั้งทางด้านการเมือง การทหาร ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวิชาการอื่นๆ แห่งหนึ่งของโลก คำว่า "อิหร่าน" หมายถึง ดินแดนแห่งชนชาติอารยัน ซึ่งชนเผ่าดังกล่าวเป็นผู้ก่อตั้งประเทศนี้ขึ้นเมื่อประมาณ 2500 ปีเศษมาแล้ว เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้น พระเจ้าชาห์ เรซา ข่าน หันไปร่วมมือกับเยอรมัน เป็นผลให้อังกฤษและรัสเซีย เข้ามายึดครองพื้นที่บางแห่งของประเทศไว้ ในที่สุดต้องสละราชสมบัติให้แก่ราชโอรส คือ พระเจ้าชาห์ โมฮัมเหม็ด เรซา ปาเลห์วี ในปี 1941 ในระยะเวลาดังกล่าวนี้เองที่ทำให้เกิดความกบฏชาตินิยมต่อต้านชนชาติอื่นที่เข้ามายึดครองประเทศของตนขึ้นในอิหร่าน ดร.มอสซาเดก ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น พยายามที่จะดึงผลประโยชน์ของประเทศชาติให้กลับมาเป็นของชาวอิหร่านในทุกๆ ด้าน แต่เมื่อสามารถยึดกิจการน้ำมันมาเป็นของรัฐได้แล้วกลับไม่สามารถจะหาลูกค้าเพื่อจะขายน้ำมันได้ นายพลซาเฮดี ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาจึงเข้าทำการปฏิวัติและขจัด ดร.มอสซาเดก ให้หมดอำนาจทางการเมืองไปในเดือนสิงหาคม 1953 เป็นผลให้พระเจ้าชาห์ โมฮัมเหม็ด เรซา ปาเลห์วี กลับมามีบทบาทในอิหร่านอีกครั้ง พร้อมกับสหรัฐอเมริกาก็เข้ามามีส่วนร่วมในผลประโยชน์ของอิหร่านอย่างเต็มที่ และขจัดอิทธิพลของอังกฤษและรัสเซียให้หมดสิ้นไปจากอิหร่านด้วย พระเจ้าชาห์ โมฮัมเหม็ด เรซา ปาเลห์วี ภายใต้อิทธิพลของสหรัฐอเมริกา พยายามปรับปรุงพัฒนาประเทศให้เจริญทัดเทียมชาติตะวันตก โดยนำผลประโยชน์จากน้ำมันมาพัฒนาในด้านต่างๆ นำเอาโครงการปฏิวัติขาว (การปฏิรูปที่ดิน) มาใช้พัฒนาอิหร่าน และให้สิทธิสตรีทัดเทียมกับบุรุษเช่นเดียวกับประเทศตะวันตก ทำให้สภาพสังคมของอิหร่านเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้ผู้นำทางศาสนาอิสลาม คือ อยาตุลลาห์ โคไมนี ไม่พอใจและสร้างแนวร่วมขึ้นต่อต้านจากเมืองหนึ่งไปสู่อีกเมืองหนึ่ง จากอาชีพหนึ่งไปสู่อีกอาชีพหนึ่ง โดยยกศาสนาอิสลามนิกายชีอะห์ ซึ่งเป็นศาสนาที่มีประชาชนนับถือเป็นส่วนมากในอิหร่านเป็นหลักสำคัญ จนกระทั่งสามารถล้มล้างระบอบกษัตริย์ของอิหร่าน และขจัดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ลงได้ในปี 1979 และสถาปนาสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านขึ้น ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองกระทำโดยบรรดาผู้นำทางศาสนาอิสลาม เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 1906 เนื่องจากในช่วงนั้นได้เกิดสงครามขึ้นระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่น ทำให้มีผลกระทบกระเทือนโดยตรงต่ออิหร่าน เนื่องจากน้ำตาลที่บริโกลในอิหร่านเกือบทั้งหมดส่งจากรัสเซีย ดังนั้นพอเกิดสงครามขึ้นน้ำตาลที่รัสเซีย เกษขายให้อิหร่านได้ลดจำนวนลงทำให้ตลาดน้ำตาลอิหร่านมีราคาสูงขึ้น ราษฎรต่อต้านราคาที่แพง รัฐบาลต้องบังคับให้พ่อค้าลดราคาลงอันเป็นการคุกคามและบีบบังคับ ฝ่ายศาสนาซึ่งมีความไม่พอใจรัฐบาล อยู่แล้วก็สนับสนุนพวกพ่อค้า ฝ่ายรัฐบาลปะทะกับพ่อค้าในตลาดและในมัสยิด มีการเรียกร้องให้รัฐบาลลาออก ทำให้รัฐบาลใช้ทหารเข้าจับได้ บรรดาหัวหน้าฝ่ายต่อต้านรัฐบาลต้องเข้าไปหลบสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ทหารไม่กล้าตาม การต่อต้าน

ดำเนินไปถึงขั้นอดข้าว ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลบางส่วนก็ลี้ภัยอยู่ในสถานทูตอังกฤษ การเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลขยายออกไปทั่วเปอร์เซีย ได้มีการต่อต้านชาห์ขึ้นอย่างมาก มีการตะโกนคำว่า ขอให้ประเทศเปอร์เซียจงเจริญ (แทนที่จะเป็นชาห์) และได้มีการเรียกร้องให้มีการจัดตั้งสมัชชาแห่งชาติ (National Assembly) ขึ้น

โดยคำขอร้องของมกุฎราชกุมาร Moham Ali ผู้ซึ่งได้รับการอบรมตามแบบประชาธิปไตย และไม่ค่อยจะลงรอยกันกับนายกรัฐมนตรีขณะนั้น ทำให้ชาห์ Mozaffar al-Din เห็นด้วยและยินยอมทำตามคำร้องขอของประชาชนซึ่งมีอังกฤษสนับสนุนอยู่เบื้องหลังชาห์ ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญและรัฐสภา (a constitution and a parliament or Majlis) และในวันที่ 5 สิงหาคม 1906 การเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาได้มีขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเลือกจากสมาชิกจากแขนงวิชาชีพต่าง ๆ ในสังคม เช่น ราชวงศ์ อุลมา (นักปราชญ์ด้านศาสนา ชั้นสูง) เจ้าของที่ดิน พ่อค้า สมาคมผลประโยชน์² ยกเว้นชาวนา อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ก็หาได้สงบลงไม่ได้เกิดข้อพิพาทขึ้นอีกระหว่าง Shah องค์ใหม่ (มกุฎราชกุมารเดิม) Mohamed – Ali Shah กับรัฐสภา ชาห์ องค์ใหม่ นิยมชมชอบบรรพบุรุษของพระองค์มากและต้องการมีอำนาจเด็ดขาด ในปี ค.ศ.1908 พระองค์จึงตั้งยุบสภา การกบฏเกิดขึ้นและสนับสนุนโดยฝ่ายศาสนา เป็นผลให้กองทหารรัสเซียและอังกฤษ เข้าไปในอิหร่าน อ้างเหตุผลในการรักษาผลประโยชน์ของคนในชาติของตน ทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นทั่วไป ในที่สุด ชาห์ ก็สละราชสมบัติเพื่อให้โอรส สรุปลี้ได้ว่าระยะของการปกครองด้วยระบอบใหม่ที่ชาห์ได้มอบให้แก่ชาวเปอร์เซีย ประสบความล้มเหลว และเมื่อถึงปี ค.ศ. 1911 ก็นับเป็นการสิ้นสุดการปฏิวัติของเปอร์เซีย

รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน³

รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านซึ่งประกาศใช้เมื่อเดือนธันวาคม 1979 (2522) และแก้ไขเพิ่มเติม เมื่อปี 1989 (2532) ระบุว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุด เป็นของพระเจ้าเป็นเจ้าของคือ พระอัลเลาะห์ คำสอนของพระองค์เป็นกฎหมายที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม และพระอัลเลาะห์ได้มอบให้สาธารณรัฐอิสลามใช้อำนาจแทนโดยแยกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อำนาจทั้งสามเป็นอิสระต่อกัน แต่มีประธานาธิบดีเป็นผู้ประสานอำนาจทั้ง 3 ส่วน การจะใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของผู้นำศาสนา หรือที่เรียกว่าวิลายัต ฟะกีฮ์ (VELAYAT FAGHIH) ซึ่งรับหลักคำสอนตามคัมภีร์อัล-กุรอาน มาให้ผู้มีอำนาจฝ่ายต่างๆ รับผิดชอบปฏิบัติ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

² Yahya Armajani, *Middle East : Past and Present* (N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1970), p 258

³ อาจารย์ ไร่นาน อรุณรังษี , การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน, หน้า 375

แต่เดิมประเทศอิหร่านปกครองด้วยระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ต่อมาเกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยมากขึ้น พระเจ้าซาห์ แห่งราชวงศ์ Qajar จึงได้ออกพระราชกฤษฎีกา ฉบับลงวันที่ 5 สิงหาคม 1906 ให้จัดตั้งสภาแห่งชาติ (National Council) ขึ้นเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าและความสุขของราชอาณาจักรเปอร์เซีย เสริมสร้างพื้นฐานการปกครองของรัฐบาลให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยหลักการขั้นมูลฐานที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ สรุปได้ว่าประชาชนอิหร่านทุกคนมีสิทธิ มีส่วนเข้าร่วมในการปกครองประเทศ โดยผ่านทาง การออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติ

ลักษณะของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญของอิหร่าน มีลักษณะเป็นแบบอิสลามผสมประชาธิปไตย มีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ก. ลักษณะเป็นแบบอิสลาม

คำปรารภในพระราชกฤษฎีกา 5 สิงหาคม 1906 แสดงเจตนารมณ์ ของซาห์ว่า ต้องการที่จะสถาปนาระบอบรัฐธรรมนูญ โดยมีสมาชิกที่ปรึกษาแห่งชาติสำหรับพิจารณาปรึกษา หรือภารกิจที่สำคัญของราชอาณาจักร และนำมาซึ่งการปฏิรูปที่จำเป็น แต่การทั้งปวงจะสำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของพระเจ้า และเคารพกฎเกณฑ์แห่งศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์

ส่วนกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่ได้บัญญัติว่าให้มีรัฐสภามัจลิส (Majlis) และบัญญัติว่าสมาชิกสภาต้องสาบานต่อคัมภีร์โกหร่าน พิธีการนี้ยังคงรักษาไว้ในปัจจุบัน

- **ศาลศาสนา** การละเมิดกฎหมายศาสนาจะถูกพิพากษาโดยผู้พิพากษาศาสนา หรือ คาโต๊ะยุติธรรม หรือ คาโต๊ะมุสลิม โดยอาศัยกฎหมายโกหร่าน ซึ่งในมาตรา 27 วรรค 2 บัญญัติว่าอำนาจตุลาการซึ่งมีหน้าที่ตัดสินความชอบธรรม และเป็นอำนาจของศาลศาสนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายศาสนาอิสลาม และศาลยุติธรรมที่เกี่ยวกับปัญหาทางโลก หรือทางฆราวาส

- **ศาสนาประจำชาติ** ในพระราชบัญญัติเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ 1987 ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของการเป็นรัฐอิสลามและอิสลามนิกาย ซืออะฮ์ ตามลัทธิจาฟารียาที่ยอมรับว่ามีอิหม่าม 12 คน พระราชบัญญัติทุกฉบับจะมีผลบังคับได้ก็จะต้องเป็นไปตามหลักศาสนา ไม่ขัดต่อหลักคำสอนของศาสนา ซึ่งในการนี้จะมีคณะกรรมการควบคุมโดยเฉพาะ ซึ่งเข้ากับลักษณะของตุลาการรัฐธรรมนูญ ที่คอยควบคุมกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย 5 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา มีความรู้ทันต่อเหตุการณ์ของโลก เลือกโดยสมาชิกที่ปรึกษาแห่งชาติ

- **การแก้ไขรัฐธรรมนูญ** ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฉบับ 1949 ได้บัญญัติถึงขบวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่กระบวนหรือพิธีการแก้ไขนี้จะไม่เปิดโอกาสให้ไปแตะต้องส่วนที่ว่าด้วยเรื่องศาสนา ศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงกฎเกณฑ์ทางศาสนา และมาตราที่ว่าด้วยระบอบการปกครอง กษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญด้วย

ข. ลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย

ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 26 ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ 1906 บัญญัติว่า อำนาจรัฐได้มาจากอำนาจของประชาชาติ ได้มีการยื่นยันถึงอำนาจอธิปไตยแห่งชาติ และมีการแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ อำนาจทั้งสามดังกล่าวแยกจากกันเป็นสัดส่วน รัฐมนตรีในขณะรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภา (ต่อสภาทั้งสอง) แทนพระมหากษัตริย์ (มาตรา 24)

ฝ่ายบริหาร

อำนาจฝ่ายบริหาร เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศชาติ และถือว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่งในการวางพื้นฐานด้านต่างๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการปกครอง อำนาจฝ่ายบริหาร คืออำนาจการบริหารแผ่นดิน ซึ่งเป็นอำนาจเฉพาะของพระมหากษัตริย์ ซึ่งหมายความว่ารัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ใช้กฎหมายและพระราชกฤษฎีกา ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ ตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นระบบงานบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นผลให้การปกครองแบบทรวราชได้ถูกขจัดออกไปอย่างเด็ดขาด เพื่อที่จะทำให้อำนาจบริหารสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สาธารณรัฐอิสลามอิหร่านกำหนดโครงสร้างทางการปกครองไว้ ดังนี้

ประมุขสูงสุด : ปัจจุบันคือ Ayatollah Seyed Ali Khamenei (เกิดเมื่อ 15 กรกฎาคม 1939) เป็นผู้นำสูงสุดทั้งฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักร ได้รับเลือกโดยสภาผู้ชำนาญการ (Assembly of Experts) ประกอบด้วยสมาชิก 360 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยตรงจากประชาชนและจากนักบวชอาวุโสในศาสนาอิสลามทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 1989 และมีอำนาจถอดถอนประธานาธิบดีได้

มาตรา 109 แห่งรัฐธรรมนูญของอิหร่านได้ระบุถึงคุณลักษณะต่างๆ ตลอดจนคุณสมบัติของผู้นำหรือบรรดาสมาชิกของสภาผู้นำไว้ดังนี้ :

“คุณสมบัติและคุณลักษณะต่างๆ ของผู้นำหรือสมาชิกของสภาผู้นำนั้นมีดังนี้

1. มีสิทธิจะได้รับเลือกในฐานะที่เกี่ยวข้องกับด้านความสามารถในทางวิชาการและความจำเป็นทางด้านคุณธรรมเพื่อเป็นผู้นำด้านศาสนาตลอดทั้งการออกคำตัดสินชี้ขาดในด้านศาสนาได้

2. มีความเข้าใจชัดเจนในด้านการเมืองและด้านสังคม มีความกล้าหาญ มีความสามารถรอบด้าน และมีความสันทัดในด้านการบริหารการปกครองอย่างเพียงพอ”

มาตรา 110 แห่งรัฐธรรมนูญได้ระบุถึงความรับผิดชอบและอำนาจของผู้นำไว้ดังต่อไปนี้ :

1. แต่งตั้งบรรดานักนิติศาสตร์แห่งสภาพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
2. แต่งตั้งผู้มีอำนาจสูงสุดทางด้านตุลาการของประเทศ

3.มีความสามารถและมีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาของกำลังทหารหน่วย
ต่างๆ ได้คือ

- ก. มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนผู้บังคับบัญชาของกองกำลังผสมแห่งชาติ
- ข. มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนผู้บังคับบัญชาของกองกำลังพิทักษ์การ
การปฏิวัติอิสลาม
- ค. มีอำนาจจัดตั้งสภาป้องกันสูงสุดแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 7 คน
ดังนี้ :
 1. ประธานาธิบดี
 2. นายกรัฐมนตรี
 3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
 4. ผู้บังคับบัญชาของกำลังผสมแห่งชาติ
 5. ผู้บังคับบัญชาของกำลังพิทักษ์การปฏิวัติอิสลาม
 6. ที่ปรึกษาอีก 2 คนซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยผู้นำ
- ง. มีอำนาจการแต่งตั้งบรรดาผู้บังคับบัญชาชั้นอาวุโสทั้งสามเหล่าทัพตาม
ที่ได้ถูกเสนอขึ้นมาโดยสภาสูงสุดฝ่ายกลาโหม
- จ. มีอำนาจในการประกาศสงครามและสันติภาพ ตลอดทั้งอำนาจในการสั่ง

เคลื่อนกองทัพตามที่ได้ถูกเสนอโดยสภาสูงสุดฝ่ายกลาโหม

4. ลงนามในตราสารของประธานาธิบดีหลังจากที่ได้รับการเลือกตั้งโดยประชาชน
ความสามารถของบรรดาผู้สมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งประธานาธิบดีและคุณสมบัติด้านต่างๆ ของ
ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ ซึ่งจะต้องได้รับการยืนยันโดย
สภาผู้พิทักษ์ฯ ก่อนหน้าการเลือกตั้งและจะต้องได้รับการยืนยันในวาระสมัยแรกของการเข้ารับ
ตำแหน่งประธานาธิบดีโดยผู้นำ

5. ถอดถอนประธานาธิบดีโดยพิจารณาถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง
ภายหลังจากที่การตัดสินใจขาด ได้ถูกประกาศโดยศาลสูง โดยชี้ให้เห็นถึงการละเมิดฝ่าฝืนไม่ยอม
ปฏิบัติตามหน้าที่ทางราชการของประธานาธิบดี หรือสมาชิกรัฐสภาได้ลงคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจ
ไม่ยอมรับความสามารถทางด้าน การเมือง การปกครองของประธานาธิบดี

6. อนุมัติให้อภัยโทษแก่ผู้ที่ถูกพิพากษาลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต หรือให้การ
ลดหย่อนผ่อนโทษบุคคลเหล่านั้น ได้ภายในขอบเขตแห่งหลักการกฎหมายอิสลามและอยู่ภายใต้การ
แนะนำของสภาศาลสูงสุด

ประธานาธิบดี

เป็นตำแหน่งสูงสุดของรัฐรองจากผู้นำศาสนา ประธานาธิบดีมีความรับผิดชอบที่จะนำรัฐธรรมนูญไปดำเนินการปฏิบัติใช้ทำการกำหนดอำนาจทั้งสามฝ่ายของรัฐบาลและทำการชี้ใช้อำนาจฝ่ายบริหาร เว้นแต่ในกรณีอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับผู้นำประธาธิบดีจะต้องถูกเลือกจากบรรดาบุคคลสำคัญทางด้านศาสนาและการเมือง ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติต่างๆ ดังต่อไปนี้⁴ เป็นชาวอิหร่าน โดยกำเนิดซึ่งเกิดจากบิดามารดาที่เป็นชาวอิหร่าน ถือเป็นสัญชาติอิหร่าน เป็นผู้เริ่มก่อตั้งและผู้ดำเนินการจัดองค์กรที่มีชื่อเสียงดี เป็นผู้ที่ควรแก่การไว้วางใจมีคุณธรรม มีความศรัทธาในหลักการแห่งสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน และเชื่อมั่นในแนว มัชฮับ ทางราชการของประเทศนี้ ประธานาธิบดีจะต้องได้รับเลือกโดยเสียงส่วนข้างมากที่สุดของการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่มีผู้สมัครคนใดได้รับคะแนนเสียงส่วนข้างมากเช่นนั้น การเลือกตั้งในรอบที่สองจะถูกจัดให้มีขึ้นในวันศุกร์ของสัปดาห์ที่ถัดไป ผู้สมัครรับเลือกตั้งเพียงสองคนเท่านั้นซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงจำนวนสูงสุดในรอบแรกจะได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในการแข่งขันรับการเลือกตั้งในรอบที่สอง ถ้าผู้สมัครบางคนซึ่งมีจำนวนคะแนนเสียงสูงสุดเว้นจากการเข้าร่วมในการแข่งขันเลือกตั้งในรอบที่สอง สองคนจากบรรดาผู้สมัครที่เหลืออยู่นั้นซึ่งได้รับคะแนนเสียงส่วนข้างมากที่สุดในการแข่งขันเลือกตั้งรอบแรกจะถูกเสนอให้มีการเลือกตั้งอีกครั้งเพื่อตำแหน่งประธานาธิบดี

ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทุก ๆ 4 ปี และจะได้รับเลือกตั้งได้ไม่เกิน 2 สมัย ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหาร หน้าที่สำคัญของประธานาธิบดี ที่ควรจะถูกกล่าวถึงก็คือการพิจารณาลงนามในกฎหมายสนธิสัญญาหรือพิจารณาให้ความเห็นชอบในกฎฎีกาที่รัฐบาลเสนอ หน้าที่อีกประการหนึ่ง คือ เป็นผู้เสนอชื่อบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ให้รัฐสภาพิจารณาเห็นชอบ จากนั้นประธานาธิบดีจะลงนามแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งได้ก็โดยความเห็นชอบของรัฐสภา ดังนั้น คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่บริหารงานของประเทศโดยรับผิดชอบต่อรัฐสภา ถึงแม้ว่าประธานาธิบดีจะได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนก็ตาม แต่อาจถูกถอดถอนจากตำแหน่งโดยประมุขสูงสุดได้

สภาคณะรัฐมนตรีมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้า ซึ่งนายกรัฐมนตรีจะเป็นประธานในการดำเนินงานทุก ๆ กิจการของคณะรัฐมนตรี และจะนำมาตราการต่าง ๆ ที่จำเป็นไปดำเนินงานให้ประสานสอดคล้องกับการตัดสินใจของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ดำเนินวางนโยบายหลักกว้างๆ ของรัฐบาลร่วมกับคณะรัฐมนตรีและจะนำกฎหมายไปใช้ปฏิบัติ นายกรัฐมนตรีจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในการปฏิบัติงานทั้งหมดที่ได้กระทำลงไปโดยคณะรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีจะคงอยู่ในอำนาจตราบเท่าที่ยังได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา สภาคณะรัฐมนตรีจะเสนอการลาออกต่อประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการ

⁴ อาจารย์โรน่าน อรุณรังษี, รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน, ศูนย์วัฒนธรรม เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านประจำกรุงเทพฯ หน้า 11

ต่อไปในช่วงระหว่างการจัดตั้งสภาคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ การฟ้องร้องใดๆ ที่กระทำต่อประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรีที่ติงามของประชาชน หรือ ขัดแย้งกับระเบียบหรือเมื่อคู่คดีความฝ่ายหนึ่งเป็นเอกชนอาจจะร้องขอเช่นนั้นว่าการประชุม เพื่อพิจารณาคดีความนั้นไม่ควรจะจัดขึ้นในที่ประชุมเปิดเผยสาธารณะทั่วไป

ประธานาธิบดีคนปัจจุบัน คือ Hojjatoleslam Seyed Mohammad Khatami (เกิด 25 สิงหาคม ค.ศ. 1934) ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีสมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2544 (ครั้งแรกได้รับเลือกตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม 2540 เป็นประธานาธิบดีต่อจาก Hojjatoleslam Ali Akbar Hashemi Rafsanjani) มีรองประธานาธิบดี 8 คน และคณะรัฐมนตรี 22 คน ที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาที่ปรึกษาอิสลาม

นโยบายสำคัญของประธานาธิบดี Khatami คือ การผลักดันให้มีประชาธิปไตยตามหลักศาสนาอิสลามในประเทศต่อไปจนบรรลุผล และจะดำเนินการปฏิรูปด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรมและวิชาการต่อไป เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปทางเศรษฐกิจ โดยการปฏิรูปต้องมีขึ้นทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน นอกจากนี้ ยังจะให้สิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ปกป้องสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายของประชาชนและหนังสือพิมพ์ และรับฟังความต้องการของประชาชนโดยสันติวิธี ประธานาธิบดี Khatami เป็นผู้ริเริ่มแนวความคิดที่จะสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมซึ่งได้พัฒนามาสู่การเสนอข้อมติสัมมนาประชาชาติเรื่อง Global Agenda for Dialogue among Civilizations.

ฝ่ายตุลาการ

ฝ่ายตุลาการ (The Judiciary) : ฝ่ายตุลาการเป็นอำนาจอิสระซึ่งจะส่งเสริมสนับสนุนสิทธิต่างๆ ของบุคคลและสิทธิต่างๆ ด้านสังคมของประชาชนและฝ่ายตุลาการรับผิดชอบในด้านการบริหารแห่งกระบวนการยุติธรรม ฝ่ายตุลาการยังได้รับมอบหมายให้อำนาจที่จะกระทำหน้าที่ต่างๆ ได้ ดังต่อไปนี้อีกด้วย :

1. ทำการไต่สวนและการออกคำพิพากษาคัดสินในคดีที่เกี่ยวกับคำฟ้องคดีแพ่ง ปัญหาคู่คดีความที่ถกเถียงกันในประเด็นกฎหมาย และคดีต่างๆ ที่ไม่ยุติธรรม ระงับข้อวิวาทและพิจารณาให้ความเป็นธรรมตามคำร้องและไต่สวนมูลฟ้องเพื่อขจัดกรณีพิพาทต่างๆ ตลอดจนทั้งให้การพิจารณาคัดสินที่จำเป็นแก่ เรื่องราวต่างๆ ซึ่งฟ้องร้องมิได้ตามที่ถูกกำหนดไว้โดยกฎหมาย

2. ทำการฟื้นฟูสิทธิต่างๆ ของประชาชนและให้การส่งเสริมความยุติธรรมตลอดทั้งเสรีภาพต่างๆ ตามกฎหมาย

3. ทำการตรวจสอบดูแลให้การดำเนินงานด้านการบริหารกฎหมายเป็นไปด้วยดี โดยตลอด

4. ทำการสืบสวนอาชญากรรมต่างๆ และสอบสวนโจทก์ ดำเนินการฟ้องร้องดำเนิน การลงโทษและทำโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิดและทำการประกาศความยุติธรรมตามแบบอิสลามให้ เป็นที่ปรากฏ

5. นำเอามาตรการต่างๆ อย่างเพียงพอเพื่อมาใช้ป้องกันคดีอาชญากรรมและหาวิธีการ ปรับปรุงผู้กระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้น

เพื่อที่จะดำเนินการให้ความรับผิดชอบด้านต่างๆ ของฝ่ายอำนาจตุลาการเป็นไปได้ โดยสะดวก ฉะนั้น สภานี้ซึ่งเรียกว่าสภาตุลาการสูงสุดจะต้องถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีอำนาจทางด้าน ตุลาการสูงสุดในอันที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับคุณแล้งต่อไปนี้ :

1. สร้างองค์กรต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรมอันเหมาะสมเพื่อให้เป็นไปตาม ความต้องการอันสัมฤทธิ์ผลซึ่งอ้างตามความแห่งบทบัญญัติมาตรา 156

2. ทำการยกย่องพระราชบัญญัติต่างๆ ในกระบวนการฝ่ายตุลาการให้สอดคล้อง กันกับหลักการต่างๆ ของสาธารณรัฐอิสลาม

3. ทำการจัดหาผู้พิพากษาที่ทรงความรู้และเที่ยงธรรม ทำการแต่งตั้งและถอดถอน ให้การเลื่อนขั้น ทำการมอบหมายให้ตำแหน่งงานและทำการโยกย้าย ตลอดจนทั้งดำเนินงานด้านการ บริหารด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย

สภาตุลาการสูงสุดจะต้องประกอบด้วยสมาชิกดังต่อไปนี้ :

1. ประธานศาลสูง
2. อัยการแผ่นดิน
3. ผู้พิพากษา 3 คนที่ทรงคุณวุฒิในด้านศาสนาอิสลามและหลักนิติศาสตร์อิสลาม ซึ่งถูกเลือกโดยที่ประชุมฝ่ายตุลาการของประเทศ

บรรดาสมาชิกของสภานี้จะถูกเลือกให้ดำรงตำแหน่ง 5 ปี ตามกฎหมาย และไม่มี การคัดค้านที่จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาใหม่ในวาระสมัยต่อไป คุณสมบัติต่างๆ ของบรรดาผู้สมัคร รับเลือกตั้งและคุณสมบัติของผู้เลือกตั้งจะถูกกำหนด โดยกฎหมาย

ฝ่ายตุลาการในรัฐธรรมนูญ

ปัญหาเกี่ยวกับฝ่ายตุลาการในการปกป้องสิทธิต่างๆ ของประชาชนให้เป็นไปตาม ขบวนการอิสลาม พร้อมด้วยความคิดที่จะปกป้องความเบี่ยงเบนต่างๆ ภายในชุมชนอิสลามซึ่งอาจ จะมีขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ในวิถีทางนี้ การสถาปนาระบบตุลาการนั้นจะต้องวางอยู่บนความ ยุติธรรมตามหลักการอิสลาม และจะต้องประกอบด้วยความยุติธรรมที่เที่ยงตรงและจะต้องเป็นไป ตามขอบเขตแห่งระเบียบกฎหมายทางศาสนา ซึ่งจำต้องวางหลักการไว้ล่วงหน้า ระบบนี้เนื่องจาก เป็นเรื่องละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกพื้นฐานของประชาชนและจำต้องให้เข้ากับแนวความคิดตาม หลักศาสนาตลอดทั้งการปฏิบัติ จะต้องรักษาให้เป็นไปตามหลักการแห่งความสัมพันธ์อันดีงามใน ทุกๆ ด้าน ซึ่งจะไม่เบนออกไปจากความสัมพันธ์อันนี้

ลักษณะการปกครอง

จำนวนประชากรมากกว่า 66 ล้านคนซึ่งมีความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 35.26 ล้านคน ต่อตารางกิโลเมตรของประเทศนี้ประกอบขึ้นจากกลุ่มประชาชนที่มีชาติพันธุ์แตกต่างกันออกไป อย่างเช่นพวกเคิร์ก เคอร์ด บาลูจิส ลูร์ เตอร์กมัน อาหรับ อาร์เมเนีย อัซสเรีย อีกทั้งพวกกร่อนเร่ที่ เรียกว่า นอแมด อีกหลายเชื้อชาติ อย่างเช่นพวกอัคเดียรี พวกชากออิ และเผ่าพันธุ์ที่เล็กๆ อีก มากมาย

จากผลของการสำรวจสำมะโนประชากรปี ค.ศ. 1992 ปรากฏว่า ประชากรร้อยละ 57.3 หรือประมาณ 33,137,567 คน อาศัยอยู่ในเมืองต่างๆ ทั้งเมืองใหญ่และเมืองเล็ก ส่วนอีกร้อยละ 92.97 หรือประมาณ 24,972,660 นั้นอาศัยอยู่ตามชนบท หรืออพยพโยกย้ายไปตามท้องถิ่นต่างๆ

อิหร่านได้แบ่งการปกครองออกเป็น 27 แคว้น คือ อรัฎุบิล บูเชอร์ ซาฮ์รมาฮัล และบัคเคียรี อาเซอร์ไบจานตะวันออก อีสฟาฮาน ฟาร์ส จิลาน ฮามาดาน ฮอรัมฮอกาน อีลาม เคอร์มาน เคอร์มานชาฮ์ กูรอซาน กุซีสถาน โคคิลูและโบเยร์ดอะหมัด เคอร์เคสถาน กูเรสถาน มาร์คาซี มาฮันดอรอน กอชวิน กุม เซเมนอน ซีสถานและบาลูจิสถาน เตหะราน อาเซอร์ไบจานตะวันตก ชัคต์และชานญาน

เตหะราน เป็นเมืองหลวงของประเทศ แต่ละแคว้นหรือจังหวัด (อูสตาน) จะมีผู้ว่าการที่เรียกว่าอูสตานดาร์ แต่ละแคว้นหรือจังหวัดจะถูกแบ่งเป็นเมืองต่างๆ อีกหลายเมืองเรียกว่า ซาฮ์เรสถาน ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้ว่าการเมืองที่เรียกว่าฟาร์มานดาร์ ส่วนแต่ละเมือง เหล่านี้ยังแบ่งออกเป็นเมืองเล็กๆ อีกหลายเมืองที่เรียกว่าบัคเซดาร์ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลไปตาม ตำบลชนบท ภายในขอบเขตของอำนาจแห่งการปกครอง ซึ่งตำบลชนบทเหล่านั้นอยู่ภายใต้การ ควบคุมดูแลของเคย์ดาร์

ในการบริหารประเทศนั้นมีประธานาธิบดีเป็นตำแหน่งสูงสุดทางราชการ โดยมี ฐานะรองจากตำแหน่งผู้นำ (อิมาม) ประธานาธิบดีมีความรับผิดชอบที่จะนำเอารัฐธรรมนูญไปใช้ ปฏิบัติ ทำการวางระเบียบกฎเกณฑ์แห่งอำนาจทั้ง 3 คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจ ตุลาการ และเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารเอง ยกเว้นอำนาจที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้นำประธานาธิบดีจะ ได้รับเลือกตั้งโดยการลงคะแนนเสียงทั่วไปโดยตรงจากประชาชน และจะอยู่ในตำแหน่งสมัยละ 4 ปี จากนั้นอาจได้รับเลือกตั้งต่อเนื่องได้อีก 1 สมัย คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งประธานาธิบดี จะต้องเป็นบุคคลสำคัญทางด้านศาสนาและการเมืองต้องมีบิดามารดาเป็นชาวอิหร่าน ถือเป็นสัญชาติ อิหร่าน มีความศรัทธามั่นคงในหลักการ แห่งสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

⁵ อาจารย์ไรราน อรุณรังษี อิหร่านอยู่แห่งอารยธรรม, ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูต สาธารณรัฐอิสลาม แห่งอิหร่าน พิมพ์ครั้งที่ 1, พ.ศ.2524 กรุงเทพฯ หน้า 34-36

รูปแบบการปกครองปัจจุบัน

เมื่อโคโมนี แต่งตั้งรัฐบาลชั่วคราว โดยมี นายเมห์ดี มาร์ซากัน เป็น นายกรัฐมนตรีแล้วได้เกิดการต่อสู้ระหว่างรัฐบาลนายกรัฐมนตรี บัคเทียร์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง โดยพระเจ้าชาห์ กับรัฐบาลอิสลามเฉพาะกาลของนายกรัฐมนตรีบาร์ซากัน จนถึงจุดแตกหักในช่วง วันที่ 8-12 กุมภาพันธ์ 1979 โดยประชาชนประมาณหนึ่งล้านคนในเตหะรานและทหารอากาศ บางส่วนได้หันมาสนับสนุนโคโมนี เกิดการสู้รบกันอย่างรุนแรงในลักษณะสงครามกลางเมืองขึ้น ในเตหะราน แล้วลุกลามไปยังหัวเมืองสำคัญๆ ทั่วประเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุดสั่งให้ทหาร ถอนกำลังกลับเข้าที่ตั้งปกติ และได้ประกาศตัวเป็นกลาง ฝ่ายปฏิวัติสามารถยึดสถานที่สำคัญไว้ได้ คณะรัฐบาลชั่วคราวอันมีนายกรัฐมนตรีบาร์ซากันก็ได้รับการประกาศให้เป็นรัฐบาลทางการใน วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 1979 เท่ากับว่าโคโมนีสามารถเข้ามาปกครองประเทศอิหร่าน และจัดตั้ง สถาปปฏิวัติอิสลามขึ้น พร้อมทั้งบริหารประเทศเสียเอง โดยนำร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านรัฐสภาแล้วมา ให้ประชาชนออกเสียงประชามติ

ผลการออกเสียงประชามติเพื่อจัดตั้งเป็นสาธารณรัฐอิสลาม เมื่อวันที่ 30-31 มีนาคม 1979 มีผู้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐอิสลามถึง 20,147,055 คน คิด เป็นร้อยละ 99.3 ดังนั้น อยาตุลลาห์ โคโมนี จึงประกาศกำหนดให้วันที่ 1 เมษายน 1979 เป็นวันแห่งการปฏิวัติอิสลาม หรือ วันแห่งสาธารณรัฐอิสลาม (Anniversary of Victory of the Islamic Revolution of Iran)

หลักการของระบบสาธารณรัฐอิสลามซึ่งใช้การลงคะแนนเสียงของประชาชนและ ระเบียบ กฎเกณฑ์ของกฎหมายอิสลาม ทำให้เกิดโครงสร้างและรูปแบบของรัฐบาลสาธารณรัฐ- อิสลาม อันประกอบด้วยสภาพัฒนธรรมรัฐธรรมนูญ สภาแห่งศาลสูงสภาผู้นำ หรือ วิลายัต ฟะกีฮ์ หลักการทั่วไปของระบบสาธารณรัฐอิสลามนั้น เน้นถึงเอกภาพของอิสลาม สิทธิต่างๆ ของชนกลุ่ม น้อยทางศาสนา สัญชาติและสิทธิต่างๆ ของประชาชนในชาติ สิทธิสตรี เสรีภาพต่างๆ ของพลเมือง นโยบายต่างประเทศ นโยบายทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การศึกษา และศิลปะ นโยบายทางการ ทหาร ซึ่งรัฐบาลได้ขยายหน่วยงานต่างๆ ออกไปให้มีอำนาจในองค์กรและหน้าที่ต่างๆ เป็นต้นว่า

1. สถาปปฏิวัติอิสลาม
2. องค์กรปฏิวัติที่ทำหน้าที่ในด้านนโยบายต่างประเทศ
3. องค์กรปฏิวัติที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องระดับภายในประเทศ
4. องค์กรปฏิวัติที่ทำหน้าที่ทางด้านวัฒนธรรม
5. องค์กรปฏิวัติที่ทำหน้าที่ในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ
6. องค์กรปฏิวัติที่ทำหน้าที่ในด้านการทหาร

โครงสร้างสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

เอกภาพของอัลลอฮ์
(เตาฮีด)

คัมภีร์ อัล-กุรอาน

สภาศาสนา
(มะญลิส)

อิมาม์

รัฐบาลของผู้รู้ทางศาสนา
(อูลมะฮ)

ประชาคมอิสลาม

สภาป้องกันสูงสุด

สภาผู้นำ

สภาพิทักษ์

สภาตุลาการสูงสุด

ศาลดำเนินการ
บริหารความยุติธรรม

ประธานาธิบดี
นายกรัฐมนตรี

รัฐสภา
อิสลาม

ศาล
ยุติธรรม

ฝ่ายตรวจพิจารณา
ทั่วไป

ฝ่ายบริหาร

ฝ่ายนิติบัญญัติ

ฝ่ายตุลาการ

สถาบันผู้นำหรือวิลายัต ฆะกีฮ์

ความแตกต่างอันสำคัญยิ่งระหว่างรัฐบาลของสาธารณรัฐอื่นๆ ที่มีอยู่ในโลกกับสาธารณรัฐอิสลามอิหร่านในปัจจุบัน คือแบบของผู้นำ ที่เรียกว่า “วิลายัต ฆะกีฮ์” นั่นก็คือรูปแบบของรัฐบาลดังกล่าวนี้มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างอุมมะฮ์ (ประชาชนชาวมุสลิม) กับอิมาม (ผู้นำ) โดยหน่วยแห่งประชาคมของผู้ศรัทธากับผู้นำประชาคมนั้นผูกพันทั้งทางด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม และศาสนาด้วยหลักการพื้นฐาน 2 ประการ ประการแรก คือ การลงคะแนนเสียงของประชาชน ประชาชนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเพื่อเลือกให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เข้าไปใช้อำนาจตามกฎหมายและระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ และประชาชนนั่นเอง ที่เป็นผู้พิจารณาถึงองค์การหน้าที่แห่งการบริหารของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ตลอดทั้งความผูกพันของบุคคลเหล่านั้นให้เป็นไปตามด้วยบทกฎหมาย ประชาชนทำการเลือกหรือถอดถอนบุคคลเหล่านั้น ได้ทั้งโดยตรงหรือโดยทางอ้อม เหมือนอย่าง que ประชาชนได้ปฏิบัติมาแล้วในการเลือกตั้งประธานาธิบดี และตามมาตรา 110 แห่งรัฐธรรมนูญนั้น ประธานาธิบดีอาจจะถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งได้โดยพระราชบัญญัติของศาลสูงหรือโดยพระราชบัญญัติของสภาที่ปรึกษาอิสลาม แต่ทั้งนี้ด้วยความยินยอมเห็นชอบของผู้นำ ประการที่สอง คือ หลักการอิสลามและบทบัญญัติจากคัมภีร์อัล-กุรอาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความรู้หรือกลุ่มบุคคลคอยควบคุมการนำไปปฏิบัติใช้ในสังคม โดยจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและเป็นผู้ที่มีความรู้บทบัญญัติจากคัมภีร์อัล-กุรอาน อย่างสมบูรณ์ ตลอดจนรู้หลักการพื้นฐานของอิสลามที่อยู่ในระดับขั้นอัจฉริยภาพ กล่าวคือ สามารถวินิจฉัยกฎหมายและปัญหาทางศาสนาได้อย่างอิสระและถูกต้อง ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์คุ้นเคยอยู่กับสถานการณ์ของยุคสมัย และมีความสามารถในการบริหาร ตลอดทั้งมีความสามารถที่จะนำประเทศชาติได้คุณสมบัติเหล่านี้ได้มีบัญญัติไว้ในโดยสังเขปตามมาตรา 5 แห่งรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอิสลาม ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าผู้นำหรือวิลายัต ฆะกีฮ์ คือ บุคคลผู้ซึ่งคอยดูแลและประสานนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ และระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของอิสลาม บุคคลผู้นั้นจึงต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งเบื้องหน้าพระผู้เป็นเจ้าและประชาชน

เมื่อใดที่นักการศาสนาคคนใดมีคุณสมบัติครบเงื่อนไขต่างๆ ในฐานะหัวหน้าและผู้นำบุคคลนั้นจะเป็นผู้นำอยู่ในฐานะผู้ทรงอำนาจทางศาสนาที่ตีเค่น (มัรฎะอีย์) และเป็นผู้นำของการปฏิวัติ ผู้นำนี้มีความศักดิ์สิทธิ์ในการออกคำสั่งและความรับผิดชอบทั้งหมด ซึ่งในบรรดาผู้แข่งขันสมัครรับเลือกตั้งเพื่อคัดเลือกเป็นผู้นำ หากผู้สมัครรับเลือกคนใดได้ปรากฏว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่ต้องการครบถ้วนเหนือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่นๆ แล้ว บุคคลนั้นก็จะถูกประกาศแนะนำแก่ประชาชน ในฐานะที่เป็นผู้นำประชาชนทั้งประเทศ หรืออีกกรณีหนึ่ง กลุ่มบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถทางศาสนาจำนวน 3 หรือ 5 คนที่มีคุณสมบัติครบตามเงื่อนไขของความเป็นผู้นำจะถูกเลือกตั้งขึ้นเพื่อให้ดำรงตำแหน่งของสภาผู้นำ และบุคคลเหล่านี้จะต้องถูกประกาศแนะนำให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั้งประเทศ

ฝ่ายนิติบัญญัติ

สภาที่ปรึกษาอิสลาม : (Islamic Consultative Assembly)

ภาษาฟาร์ซีเรียกว่า Majlis ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ สภาที่ปรึกษาอิสลาม มีหน้าที่ตรากฎหมายที่ครอบคลุมในทุกกรณี ภายใต้ข้อจำกัดของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และหลักการของศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ การตีความร่างกฎหมายว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือขัดต่อหลักศาสนาหรือไม่นั้น เป็นอำนาจหน้าที่ของสภาผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ

รัฐบาลจะเสนอกฎหมายต่อสภาที่ปรึกษาอิสลามได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว กรณีสมาชิกสภาที่ปรึกษาอิสลามจะเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของสภาจะต้องมีสมาชิกอื่นรับรองอย่างน้อย 15 คน สนธิสัญญาระหว่างประเทศใด และอนุสัญญาทางการทูตซึ่งลงนามในที่ประชุมภาคี รวมทั้งข้อตกลงระหว่างประเทศ จะต้องได้รับการพิจารณาเห็นชอบโดยรัฐสภาอิสลาม และการประกาศกฎอัยการศึกเป็นที่ ต้องห้าม ในภาวะสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉิน รัฐบาลมีสิทธิอำนาจที่จะสร้างความจำกัดชั่วคราวเป็นพิเศษขึ้นมาได้ภายใต้การพิจารณาขอรับของรัฐสภาอิสลาม แต่ช่วงเวลาของการจำกัดตามกฎหมายนั้นต้องไม่เกิน 30 วัน ถ้าเป็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาความจำกัดนั้นๆ ให้อยู่ในอำนาจแล้วรัฐบาลนั้นต้องขออนุมัติจากรัฐสภาอิสลามเพื่อวัตถุประสงค์นี้

รัฐสภาไม่สามารถที่จะมอบหมายอำนาจหน้าที่ของตนในการออกกฎหมายใดๆ ไปยังบุคคลอื่นหรือบุคคลกลุ่มอื่น แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิงก็สามารถมอบหมายอำนาจในการออกกฎหมายบางอย่างให้แก่กรรมการภายในรัฐสภา โดยนำสาระสำคัญตามมาตรา 72 มาพิจารณากฎหมายนั้นๆ

สภาที่ปรึกษาอิสลามชุดปัจจุบัน ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2000 (พ.ศ.2543) มีจำนวน 290 คน ในการเลือกตั้งดังกล่าว ปรากฏว่ากลุ่มปฏิรูปที่สนับสนุนแนวนโยบายของประธานาธิบดี Khatami ได้รับเสียงข้างมาก โดยมีสรุปผลการเลือกตั้ง ดังนี้

ผลการเลือกตั้ง⁶

กลุ่มการเมือง	จำนวน (ที่นั่ง)
1. Reformists (กลุ่มปฏิรูป)	189
2. Radical Islamists	54
3. ผู้สมัครอิสระ	42
4. ชนกลุ่มน้อยทางศาสนา	5
รวม	290

⁶ - <http://www.ipu.org>

- <http://www.electionworld.org>

หลังจากเสร็จสิ้นการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว⁷ รัฐสภาอิสลามจะได้รับการพิจารณารับรองเป็นทางการ โดยจัดให้มีการประชุมสมาชิกขึ้นตามกฎหมายด้วยจำนวนอย่างน้อย 2 ใน 3 ของสมาชิกผู้แทนที่เข้าร่วมประชุม ในการให้สัตยาบันรับรองโครงการต่างๆ และพระราชบัญญัติต่างๆ จะดำเนินการไปตามระเบียบข้อบังคับที่ได้รับการยอมรับกันในรัฐสภานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีการประชุมพิเศษเพื่อถกเถียงปัญหาใดๆ ซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเสียงส่วนใหญ่ 2 ใน 3 ถือว่าเป็นความจำเป็นก่อนให้การยอมรับกฎหมายและการให้สัตยาบันนั้น

ตามรัฐธรรมนูญมาตราที่ 62-70 ความว่า รัฐสภาอิสลามถูกจัดตั้งขึ้นโดยบรรดาผู้แทนแห่งชาติ ซึ่งจะถูกเลือกตั้งโดยตรงและการลงคะแนนเสียงลับ การประกาศใช้กฎหมายใดๆ ของเสียงข้างมากของบรรดาผู้แทนเหล่านี้ย่อมผูกพันกับ ประชาชนทั้งประเทศ คุณสมบัติต่างๆ ของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ลงคะแนนเสียงนั้นจะถูกกำหนดโดยกฎหมาย บรรดาผู้แทนของรัฐสภาอิสลามนั้นจะถูกเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งหนึ่งสมัย 4 ปี การเลือกตั้งในทุกๆ สมัยของสภานิติบัญญัตินั้นจะต้องกระทำไปแล้วเสร็จก่อนการสิ้นสุดของสมัยก่อน ซึ่งการกระทำเช่นนั้นจะทำให้ สาธารณรัฐอิสลามไม่ว่างเว้นจากการมีรัฐสภาอิสลาม

รัฐสภาอิสลามจะประกอบด้วยสมาชิก 290 คน ในตอนสิ้นสุดของทุก ๆ ช่วง 10 ปี หากจำนวนประชากรของประเทศเพิ่มขึ้น ในทุกๆ เขตเลือกตั้ง จะเพิ่มผู้แทนหนึ่งคนต่อจำนวนประชากรในทุก ๆ 150,000 คน ชาวไซโรฮิสเตอร์และชาวยิวจะมีผู้แทนได้กลุ่มละหนึ่งคน และชาวคริสเตียนอัสซีเรีย และชาวคริสเตียนอาร์เมเนียทางภาคเหนือและภาคใต้จะมีผู้แทนได้กลุ่มละหนึ่งคน ในกรณีที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นนั้น ชนกลุ่มน้อยทุก ๆ กลุ่มจะมีผู้แทนของกลุ่มของตนเพิ่มขึ้นหนึ่งคนในทุกๆ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น 150,000 คน ระเบียบกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งนั้นจะถูกกำหนดโดยกฎหมาย

กระบวนการวิธีการสำหรับการเลือกตั้งประธานรัฐสภาและประธานของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตลอดทั้งช่วงระยะเวลาของฝ่ายนั้น ๆ อีกทั้งการแต่งตั้งกรรมการและอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และช่วงระยะเวลาของกรรมการ และเรื่องอื่นๆ ภายในรัฐสภานั้นจะต้องถูกกำหนดโดยระเบียบกฎหมายข้อบังคับภายในของรัฐสภาเหมือนอย่างกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับรัฐสภา เป็นต้นว่าการพิจารณา ไตร่ตรองและระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ของกระบวนการภายในรัฐสภา

การพิจารณาปัญหากฎหมายใด ๆ ของรัฐสภาจะต้องกระทำกันอย่างเปิดเผย และรายงานโดยละเอียดเกี่ยวกับการถกเถียงกันในรัฐสภานั้นจะต้องกระทำให้ประชาชนได้รับรู้กันทั่วทั้งประเทศโดยผ่านหนังสือพิมพ์และสื่อสารมวลชน ในสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อความมั่นคงของรัฐอยู่ในภาวะอันตราย รัฐสภาอาจจะจัดให้มีการประชุมลับเป็นที่ถูกต้อง และจะดำเนินการได้ต่อเมื่อ

⁷ อาจารย์ไรรานัน อรุณรังษี, รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน, ศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ประจำกรุงเทพฯ หน้า 58

ได้รับการรับรู้เห็นชอบ ของสภาพิทักษ์ฯ และได้รับการพิจารณาเห็นชอบโดยเสียง 3 ใน 4 ของผู้แทนรัฐสภาแล้วเท่านั้น รายงานการประชุมโดยละเอียดในการถกเถียงพิจารณากันในที่ประชุมโดยลับนั้น จะต้องกระทำให้เป็นที่ยอมรับต่อประชาชนในประเทศภายหลังจากการสิ้นสุดของสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นแล้วประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีสามารถเข้าร่วมในการประชุม ถกเถียง อภิปรายกันอย่างเปิดเผยในรัฐสภา ไม่ว่าโดยส่วนบุคคลหรือโดยกลุ่มบุคคล และบุคคลดังกล่าวนั้นสามารถนำบรรดาที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมการประชุมได้ด้วย และมีความผูกพันที่จะปรากฏต่อหน้าที่ประชุมรัฐสภา หากได้รับการร้องขอให้กระทำเช่นนั้น โดยเสียงส่วนข้างมากของสมาชิกของรัฐสภา และบุคคลดังกล่าวจะต้องรับฟัง ถ้าสมาชิกรัฐสภาร้องขอเช่นนั้น การเชิญให้ประธานาธิบดีเข้าร่วมประชุมรัฐสภาอิสลามนั้นจะต้องได้รับการพิจารณา เห็นชอบโดยเสียงส่วนข้างมากของบรรดาผู้แทนแห่งรัฐสภานั้น

อำนาจหน้าที่ของรัฐสภาอิสลาม⁸

รัฐสภาอิสลามสามารถออกกฎหมายต่าง ๆ ได้ในทุก ๆ เรื่องที่อยู่ภายในขอบเขตแห่งหลักนิติศาสตร์ซึ่งได้ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รัฐสภาอิสลามไม่สามารถผ่านกฎหมายใด ๆ ที่ขัดแย้ง และละเมิดกับหลักการและบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือหลักการแห่งศาสนาทางราชการของชาติบนพื้นฐานแห่งมาตรา 96 การกำหนดหลักการนี้เป็นความรับผิดชอบของสภาพิทักษ์รัฐธรรมนูญ

ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายของรัฐบาล หลังจากที่ได้รับการพิจารณาเห็นชอบโดยสภาคณะรัฐมนตรีแล้วจะต้องเสนอไปยังรัฐสภาแห่งชาติเพื่อทำการพิจารณาแผนงานต่าง ๆ ด้านกฎหมายและข้อเสนอต่าง ๆ ซึ่งมีผู้แทนของรัฐสภา 15 คน ให้การสนับสนุนสามารถที่จะนำมาถกเถียงอภิปรายกันในวาระสมัยการประชุมของรัฐสภาอิสลามได้ ยুক্তติใด ๆ ข้อเสนอและการแก้ไขใด ๆ ซึ่งสมาชิกผู้แทนแนะนำให้พิจารณาเพื่อเป็นร่างพระราชบัญญัติและซึ่งจะเป็นผลในการลดจำนวนงบประมาณ รายรับโดยทั่วไปหรือเพิ่มจำนวนรายจ่ายโดยทั่วไปจะต้องถูกนำมาอภิปรายกันในรัฐสภาเท่านั้นเมื่อข้อเสนอเหล่านี้ได้กระทำกันจนเป็นที่ชัดเจนในความหมายต่าง ๆ ซึ่งการลดในงบประมาณรายรับหรือเพิ่มในงบประมาณรายจ่ายแล้วจึงนับได้ว่าข้อเสนอ และการแก้ไขนั้นได้เป็นที่รับรู้โดยรัฐสภาแล้ว

รัฐสภาอิสลามได้รับมอบหมายให้อำนาจที่จะทำการสอบสวนและสอบถามได้ใน ทุก ๆ กิจการของประเทศ สนธิสัญญาระหว่างประเทศใด ๆ อนุสัญญาทางการทูตซึ่งลงนามในที่ประชุมภาคีใด ๆ สัญญาใด ๆ และข้อตกลงระหว่างประเทศใด ๆ จะต้องได้รับการพิจารณาเห็นชอบโดยรัฐสภาอิสลาม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในเส้นขอบเขตพรมแดนและชายแดนของประเทศเป็นที่ต้องห้าม เว้นแต่เปลี่ยนแปลงเล็กน้อยซึ่งเข้ากันได้กับผลประโยชน์

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62

ของชาติและจะต้องไม่เกิดความเสียหายแก่บูรณภาพเหนือพรมแดนของประเทศและเอกราชของชาติ การกระทำนั้น ๆ จะต้องไม่เป็นการกระทำของฝ่ายเดียวการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้นจะต้องได้รับการรับรองยินยอมเห็นชอบโดยเสียง 4 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกของรัฐสภาอิสลาม

การประกาศกฎอัยการศึกเป็นที่ต้องห้าม ในภาวะสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉินใดๆ รัฐบาลมีสิทธิอำนาจที่จะสร้างความจำกัดชั่วคราวเป็นพิเศษขึ้นมาได้ภายใต้การพิจารณายอมรับของรัฐสภาอิสลาม แต่ช่วงเวลาของการจำกัดตามกฎหมายนั้นต้องไม่เกิน 30 วัน ถ้าเป็นความจำเป็นที่จะต้องรักษาความจำกัดนั้นๆ ให้อยู่ในอำนาจแล้วรัฐบาลนั้นต้องขออนุมัติจากรัฐสภา อิสลามเพื่อวัตถุประสงค์นี้

การทำสัญญาหรือการขยายสัญญากู้ยืมเงินจากต่างประเทศและเงินกู้ภายในประเทศและการกู้ใดๆ ที่ไม่ต้องชำระคืนให้ โดยรัฐบาลจะต้องได้รับการพิจารณาเห็นชอบโดยรัฐสภาอิสลาม และการว่าจ้างบรรดานักวิชาการผู้ชำนาญวิชาการชาวต่างประเทศ โดยรัฐบาลนั้นเป็นที่ต้องห้าม นอกเสียจากการรับใช้ของบุคคลเหล่านั้นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง การว่าจ้างบุคคลเหล่านั้นจะต้องได้รับการพิจารณาเห็นชอบของรัฐสภาอิสลาม ผู้แทนของรัฐสภาแต่ละคนต่างมีความรับผิดชอบโดยส่วนบุคคลต่อประชาชนทั้งประเทศ และจะนั้นจึงได้รับสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในกิจการต่าง ๆ ของประเทศชาติทั้งหมดทั้งกิจการภายในประเทศและกิจการต่างประเทศ

รัฐสภาไม่สามารถที่จะมอบหมายอำนาจหน้าที่ของตนในการออกกฎหมายใด ๆ ไปยังบุคคลอื่นหรือบุคคลกลุ่มอื่น แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิงก็สามารถมอบหมายอำนาจในการออกกฎหมายบางอย่างให้แก่กรรมการภายในรัฐสภาโดยนำสาระสำคัญตามมาตรา 72 มาพิจารณากฎหมายนั้น ๆ ที่จะออกมาจะต้องถูกดำเนินการไปบนหลักการแห่งการทดลองตรวจสอบตามช่วงเวลาหนึ่งซึ่งได้ถูกกำหนดไว้โดยรัฐสภาการพิจารณารับรองเห็นชอบครั้งสุดท้ายจะตกอยู่กับรัฐสภา และผู้แทนของรัฐสภาอิสลาม ในกรณีที่จำเป็นซึ่งบรรดาผู้แทนเห็นว่าเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำ ก็สามารถที่จะให้สภาคณะรัฐมนตรี หรือกลุ่มคณะรัฐมนตรีใดๆ มานั่งในที่ประชุมรัฐสภาได้ รัฐมนตรีอาจจะถูกซักถามในรัฐสภา ถ้ามีสมาชิกผู้แทนของรัฐสภาอย่างน้อย 10 คน แสดงความจำเป็นเป็นลายลักษณ์อักษร

รัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีจะต้องปรากฏต่อที่ประชุมรัฐสภาซึ่งจะต้องไม่ช้ากว่า 10 วัน หลังจากการเรียกร้องให้ปรากฏตัวของบุคคลนั้นๆ ตามความต้องการของที่ประชุมรัฐสภา บุคคลนั้นต้องตอบคำถามต่างๆ ที่สมาชิกผู้แทนรัฐสภาได้สอบถามและจะต้องได้รับการลงมติไว้วางใจจากสมาชิกของรัฐสภา และรัฐสภาสามารถที่จะเสนอมติไม่ไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีได้ถ้าบุคคลดังกล่าวนั้นไม่ได้มาปรากฏตัวและตอบคำถามต่างๆ ต่อที่ประชุมรัฐสภา ถ้ารัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะหรือรัฐมนตรีคนใด บุคคลนั้นจะต้องออกไปจากตำแหน่ง ไม่ว่าจะป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่ไม่ได้รับคะแนนเสียงไว้วางใจทั้งสองกรณีนั้น บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถที่จะเป็นสมาชิกของสภาคณะรัฐมนตรีนั้นได้ จะต้องเสนอจัดตั้งขึ้น

แทนตำแหน่งนั้น ๆ โดยเร็วหลังจากนั้น เพื่อที่จะให้เกิดความมั่นใจว่า การพิจารณาคัดสินของ รัฐสภานั้น มิได้เพิกเฉยต่อบทบัญญัติกฎหมายของอิสลาม และหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ สภาพิทักษ์รัฐธรรมนูญจะต้องถูกจัดตั้งขึ้นซึ่ง ประกอบด้วย⁹ :

1. นักนิติศาสตร์ที่มีคุณสมบัติหกคนซึ่งเป็นผู้ทรงความรู้อย่างดีในหลักนิติศาสตร์ อิสลามเป็นผู้ทรงคุณธรรมและรอบรู้ในความต้องการของยุคสมัย การแต่งตั้งบุคคลนั้นย่อม เป็นความรับผิดชอบของผู้นำหรือของสภาผู้นำ

2. นักกฎหมายหกคนซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในกฎหมายด้านต่าง ๆ จากหมู่ผู้ พิพากษามุสลิมซึ่งได้รับการแนะนำโดยสภาศาลสูงแก่ทางรัฐสภา การแต่งตั้งบุคคลเหล่านี้จะต้อง กระทำโดยรัฐสภา

บรรดาสมาชิกของสภาพิทักษ์ฯ จะต้องถูกเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งในวาระ 6 ปี แต่ในวาระหลังจากสามปีแรกครึ่งหนึ่งของบรรดาสมาชิกของแต่ละกลุ่มจะต้องออกจากตำแหน่ง ไปโดยมีสมาชิกใหม่เข้าไปแทนด้วยการจับฉลาก ถ้าปราศจากสภาพิทักษ์รัฐธรรมนูญ รัฐสภาก็ไม่มีความสมบูรณ์ตามกฎหมาย นอกจากนี้เพื่อการพิจารณายอมรับ บรรดาสมาชิกและการเลือกตั้ง นักกฎหมาย 6 คนของสภาพิทักษ์ฯ

การออกพระราชบัญญัติกฎหมายทั้งหมดซึ่งผ่านรัฐสภานั้นจะต้องส่งไปยังสภา พิทักษ์ฯ เพื่อทำการตรวจสอบสภาพิทักษ์ฯ พิจารณาในช่วง 10 วันเป็นอย่างมากซึ่งต้องมั่นใจว่า เนื้อหาสาระของพระราชบัญญัตินั้นจะต้องไม่ขัดกับหลักการข้อบังคับของอิสลามและหลักการแห่ง รัฐธรรมนูญ ถ้ามีข้อขัดแย้งใดๆ ร่างพระราชบัญญัติเหล่านั้นจะต้องส่งกลับไปยังรัฐสภา เพื่อการ พิจารณาตรวจสอบใหม่อีกครั้งหนึ่ง ถ้าไม่มีความขัดแย้งใดๆ แล้วร่างพระราชบัญญัติกฎหมาย นั้น ๆ ก็จะถูกนำไปบังคับใช้ ถ้าสภาพิทักษ์ฯ วิตกว่าภายในเวลา 10 วันไม่เป็นการเพียงพอสำหรับการ พิจารณาตรวจสอบร่างพระราชบัญญัตินั้น สภาพิทักษ์ฯ สามารถร้องขอรัฐสภาเพื่อยืดเวลาไป อีก 10 วัน โดยแจ้งเหตุผล แก่รัฐสภาสำหรับการร้องขอนั้น และการตัดสินพิจารณาว่าร่าง พระราชบัญญัติใดที่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภามาแล้วนั้น เข้ากันได้กับบทบัญญัติแห่งอิสลาม หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับบรรดานักกฎหมายอิสลามของสภาพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับปัญหาว่าร่าง พระราชบัญญัตินั้นเข้ากันได้กับหลักการแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น เสียงข้างมากของบรรดา สมาชิกของสภาพิทักษ์ฯ จะต้องอภิปรายกันในประเด็นนี้

การตีความรัฐธรรมนูญเป็นความรับผิดชอบของสภาพิทักษ์ฯ การพิจารณา ตัดสินใจย่อมอยู่บนหลักแห่งการตัดสินใจของเสียงข้างมากโดยถือเสียง 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิก ของสภาพิทักษ์ฯ เป็นเกณฑ์ และสภาพิทักษ์ฯ มีความรับผิดชอบในการพิจารณาตรวจสอบดูแล การ เลือกตั้งประธานาธิบดี รัฐสภาอิสลาม การเลือกตั้งทั่วไป และการลงประชามติต่าง ๆ

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 69

ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน-ไทย

ภายในขอบเขตแห่งการทำงานของระบบสาธารณรัฐอิสลามนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกกระทำไปตามหลักการอิสลามและกฎหมายอิสลาม จุดมุ่งหมายสูงสุดก็เพื่อที่จะสร้างระบบแห่งการปกครองซึ่งนำกฎหมายอิสลามมาประยุกต์ใช้ทั้งในรูปแบบและเนื้อหาทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ

สำหรับนโยบายต่างประเทศ รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านได้กำหนดไว้ ดังนี้

1) สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ปฏิเสธการครอบครองในทุก ๆ รูปแบบ หรือการยอมจำนนต่ออำนาจที่ไม่ชอบธรรม ทำการรักษาไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยของชาติ และบูรณภาพเหนือพรมแดนของประเทศ ปกป้องสิทธิต่าง ๆ ของมุสลิมทั้งหมดกับกลุ่มประเทศผู้ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดก่อน จากนั้นจึงสร้างความสัมพันธ์สันติภาพต่อกันและกันกับประเทศทั้งหลายที่ไม่รุกราน

2) ไม่ยอมรับสัญญาและข้อตกลงที่ถูกกระทำไปโดยเกี่ยวข้องกับภารกิจที่จะให้ต่างชาติเข้ามายึดครองหรือทรัพยากรธรรมชาติ หรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม กองทัพ หรือการครอบครองอื่น ๆ ของประเทศอิหร่าน

3) สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านนั้น มีความหวังดีต่อความเจริญมั่นคงของมนุษย์ในสังคมทั่วโลก และยอมรับเอกราชอธิปไตย อิสรภาพและการปกครองด้วยความยุติธรรมและสังคมนิยมในฐานะที่เป็นสิทธิต่างๆ ของประชาชนทั้งหมดทั่วโลก หลีกเลี่ยงการเข้าแทรกแซงในกิจกรรมภายในของประเทศอื่น ๆ ในทุกรูปแบบ สนับสนุนการต่อสู้ในการแสวงหาสังคมนิยมของมวลชนผู้ถูกกดขี่ เพื่อต่อต้านบรรดาผู้กดขี่ในทุกส่วนของโลก

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของอิหร่านเป็นสาธารณรัฐอิสลามเป็นการรวมหลักการของระบอบประชาธิปไตยเข้ากับกฎข้อบังคับของศาสนาอิสลาม โดยยึดถือพระคัมภีร์อัล-กุรอาน เป็นหลักในการ ปกครองประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจาก โคโมนี เห็นว่าการปกครองตามแบบเสรีนิยม และการฝักใฝ่ฝ่ายตะวันตกก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมขึ้นในอิหร่าน อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการละเมิดหลักและกฎข้อบังคับของศาสนา อิสลามมากขึ้นด้วย

นอกจากนี้ อายาตุลลาห์ โคโมนี ยังได้ประกาศที่จะให้มีการเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ของการปฏิวัติอิสลามไปยังประเทศมุสลิมอื่นๆ ด้วย โดยได้ระบุไว้ว่า “การส่งออกการปฏิวัติอิสลาม เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่แบ่งแยกไม่ได้ของการปฏิวัติอิสลาม” โดยถือเป็นภารกิจสำคัญที่จะต้องกระทำหลังจากสามารถทำการปฏิวัติอิสลามในอิหร่านได้สำเร็จและสถาปนาระบอบสาธารณรัฐอิสลามอิหร่านให้มั่นคง

ในทัศนะของโคโมนี และคณะผู้นำทางศาสนาของอิหร่านในปัจจุบัน การส่งออกการปฏิวัติอิสลาม มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการคือ

- 1) เผยแพร่ความจริงเกี่ยวกับศาสนาของอิหร่าน ในทัศนะของอิหร่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อของนิกายชีอะห์ หรือชีอิต์ (Shia or Shite) ให้เป็นที่ยอมรับ
- 2) ช่วยเหลือผู้ถูกกดขี่ โดยเฉพาะขบวนการปลดปล่อยของชาวมุสลิมกลุ่มน้อยในประเทศต่าง ๆ ที่ต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนออกไปจัดตั้งรัฐเอกราช
- 3) เพื่อสร้างเอกภาพในโลกอิสลาม รณรงค์ให้เกิดลัทธิเคร่งศาสนาอิสลามอย่างกว้างขวาง (Pan – Islamic Fundamentalism) และสถาปนา “สันนิบาตอิสลาม” (Islamic League) ขึ้นในที่สุด

หลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในอิหร่านเมื่อต้นปี 1979 รัฐบาลอิหร่านได้ดำเนินการส่งออกการปฏิวัติอิสลามไปยังประเทศมุสลิมต่างๆ และประเทศที่มีชนกลุ่มน้อยมุสลิมอาศัยอยู่ โดยมีเป้าหมายหลักอยู่ในประเทศแถบอ่าวเปอร์เซีย ได้แก่ อิรัก เลบานอน ซาอุดีอาระเบีย คูเวต บาห์เรน ฯลฯ และมีเป้าหมายรอง ได้แก่ ประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ จีนีเซีย แอลจีเรีย โมร็อกโก อียิปต์ ชูแดน อินเดีย บังกลาเทศ ปากีสถาน อัฟกานิสถาน รวมทั้งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย

การส่งออกการปฏิวัติอิสลามของอิหร่านนั้น ใช้วิธีการหลัก 3 วิธี คือ การโฆษณาชวนเชื่อ การบ่อนทำลายโดยตรง และการก่อการร้ายหรือการใช้วิธีรุนแรง

ด้านการทูต

สำหรับความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีระหว่างไทยและอิหร่านได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 1955 (2498) ไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอิหร่าน โดยเฉพาะภายหลังจากไทยได้เข้าร่วมสมาชิกกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดในปี 2536 อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองยังไม่ใกล้ชิดเท่าที่ควร

ประเทศไทยพยายามเน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์กับอิหร่านเฉพาะในด้านเศรษฐกิจที่อยู่ในกรอบคณะกรรมการร่วมทางเศรษฐกิจไทย-อิหร่านเป็นหลัก (เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเมืองและการถูกโจมตีจากประเทศตะวันตก) ซึ่งที่ผ่านมาได้ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ขณะที่ฝ่ายอิหร่านพยายามส่งเสริมความร่วมมือ และให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนเพื่อหวังผลทางการเมืองเป็นสำคัญ

การแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างไทย-อิหร่าน ที่สำคัญๆ ได้แก่ นาย Mir Mohammadi รองประธานาธิบดีอิหร่านเยือนไทยระหว่างวันที่ 12-15 กุมภาพันธ์ 2540 นาย Mostafa Morsali รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศอิหร่านเยือนไทยระหว่างวันที่ 27 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม 2540 นาย Mir Bagheri ที่ปรึกษาประธานาธิบดีและเลขาธิการสภาสูงเยาวชนอิหร่านเยือนไทยระหว่างวันที่ 17-18 มีนาคม 2540 นาย Amin Zadeh รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศอิหร่านเยือนไทยในฐานะแขกของกระทรวงการต่างประเทศไทยวันที่ 1-4 มีนาคม 2541 นาย Ali Akbar Nategh Noori ประธานรัฐสภาอิหร่านเยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะแขกของรัฐสภาไทย ระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน – 2 ธันวาคม 2541 นอกจากนี้

นาย Mohammad Ali Najafi รองประธานาธิบดีและหัวหน้าองค์การวางแผนและงบประมาณอิหร่านเยือนไทยเพื่อเข้าร่วมการประชุม ESCAP ครั้งที่ 54 และครั้งที่ 55 ระหว่างวันที่ 21-22 เมษายน 2541 และระหว่างวันที่ 25-30 เมษายน 2542 ตามลำดับ ดร.คามาต คาราซี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนไทยในฐานะแขกของกระทรวงฯ ระหว่างวันที่ 8-10 พฤศจิกายน 2542 และระหว่างวันที่ 4-7 มิถุนายน 2543 โดยเที่ยวบินปฐมฤกษ์ของสายการบิน Mahan Air และเข้าร่วมในฐานะประธานการประชุม ESCAP ครั้งที่ 56 ตามลำดับ ส่วนฝ่ายไทย ได้แก่ ฯพณฯ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาเยือนอิหร่านระหว่างวันที่ 7-12 มิถุนายน 2540 และ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้เดินทางเยือนอิหร่านอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 20-23 พฤศจิกายน 2541 และได้เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์ อุตสาหกรรม เทคโนโลยีการเกษตรและวิทยาศาสตร์ไทย-อิหร่าน ครั้งที่ 5 ในฐานะหัวหน้าคณะผู้แทนไทยระหว่างวันที่ 2-7 กรกฎาคม 2542 และ นายสุภชัย พานิชภักดิ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้เดินทางเยือนอิหร่าน อย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 24-27 กันยายน 2542 ต่อมาเมื่อวันที่ 23-24 เมษายน 2544 นาย Kamal Kharrazi รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอิหร่านเดินทางเยือนประเทศไทย เพื่อเข้าร่วมการประชุม ESCAP ครั้งที่ 57 ที่กรุงเทพฯ และได้เข้าพบหารือข้อราชการกับ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่กระทรวงการต่างประเทศ

ด้านรัฐสภา

รัฐสภาสาธารณรัฐอิสลามอิหร่านและรัฐสภาไทยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับดี กล่าวคือ รัฐสภาทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์กันในระดับพหุภาคี ในรูปการเป็นภาคีสมาชิกสหภาพรัฐสภา(Inter-Parliamentary Union - IPU) ร่วมกัน ฉะนั้น การเยี่ยมเยือนของสมาชิกรัฐสภาทั้งสองจะกระทำในลักษณะระหว่างสมาชิกระดับหน่วยประจำชาติไทย และรัฐสภาสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน ในองค์กรดังกล่าว

นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายยังมีการแลกเปลี่ยนการเยือนกัน ดังนี้

ฝ่ายไทย

7-12 มิถุนายน 2540 - นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานรัฐสภา และคณะจำนวน 15 คน เดินทางเยือนสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน อย่างเป็นทางการ

ฝ่ายอิหร่าน

29 พฤศจิกายน-
2 ธันวาคม 2541 - นาย Ali Akbar Nategh Noori ประธานรัฐสภาสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน ได้นำคณะจำนวน 32 คน เดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะแขกของรัฐสภาไทย

นอกจากนี้โดยที่รัฐสภาไทยมีนโยบายที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกรัฐสภาไทยกับสมาชิกรัฐสภานานาประเทศ โดยการจัดตั้งกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศขึ้น การดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตนารมณ์ และความต้องการของรัฐสภาต่างประเทศซึ่งได้จัดตั้งกลุ่มมิตรภาพในลักษณะคล้ายคลึงกันเช่นกัน ซึ่งในส่วนของการจัดตั้งกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทย-อิหร่าน ได้มีการติดต่อเริ่มแรกในปี พ.ศ. 2540 เมื่อนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภา ได้นำคณะผู้แทนรัฐสภาไทยเดินทางไปเยือนสาธารณรัฐอิสลามอิหร่านอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 7-12 มิถุนายน 2540 จึงได้มีการให้จัดตั้งกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทย-อิหร่าน ขึ้น ในรัฐสภาไทย ซึ่งกลุ่มมิตรภาพฯ ก็ได้ดำเนินกิจกรรมต่อมาเป็นลำดับ โดยยึดวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในข้อบังคับของรัฐสภาว่าด้วยกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทยระหว่างประเทศ พ.ศ. 2543 ข้อที่ 5 ซึ่งกำหนดให้ดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีอันดีระหว่างสมาชิกรัฐสภาไทยกับสมาชิกรัฐสภาของต่างประเทศ อันเป็นประเทศคู่ความสัมพันธ์ทวิภาคี (อิหร่าน) ติดต่อ ศึกษา แลกเปลี่ยนและนำส่งข่าวสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวงงานรัฐสภา ตลอดจนการแลกเปลี่ยนการเขียนในลักษณะถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ

ปัจจุบัน (2546) กลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทย-อิหร่าน มีสมาชิกทั้งสิ้น 64 คน ประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 35 คน สมาชิกวุฒิสภา จำนวน 19 คน และสมาชิกสมทบจากอดีตสมาชิกรัฐสภาและอดีตสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 10 คน

สำหรับคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ชุดปัจจุบัน ได้เลือกตั้งเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2544 ประกอบด้วย

1. นายสุลัยมัลย์ วงษ์พานิช (สส.)	ประธาน
2. พันตำรวจเอก ไพจิตร ศรีคงคา (สว.)	รองประธาน คนที่ 1
3. นายอารีเพ็ญ อุดรสินธุ์ (สส.)	รองประธาน คนที่ 2
4. นายพีรุดดิน บอดอ (สว.)	เลขานุการ
5. นายบุญญา หลีเหลด (สว.)	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. นางกิริธนา สุมาวงศ์ (สมทบ)	ปฏิคม
7. นายนัจมุดดีน อูมา (สส.)	ผู้ช่วยปฏิคม
8. นายอาคม ตุลาดีล (สว.)	โฆษก
9. นายบุญเดิม จันทะวัฒน์ (สส.)	ผู้ช่วยโฆษก

ด้านเศรษฐกิจ

ไทยและอิหร่านได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์ อุตสาหกรรม เทคนิค การเกษตรและวิทยาศาสตร์ (Joint Commission-JC) ไทย-อิหร่าน เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2533 และได้มีการประชุมคณะกรรมการร่วมฯ ไปแล้ว 5 ครั้ง โดยในการประชุมคณะกรรมการร่วมฯ ไทย-อิหร่าน ครั้งที่ 5 ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะส่งเสริมการค้าในสินค้าที่ไม่ใช่น้ำมันระหว่างกัน โดยอิหร่านได้เสนอสินค้าปิโตรเคมี ปุ๋ยยูเรีย ซีเมนต์ หินประดับ แร่ ผลิตภัณฑ์เหล็ก เวชภัณฑ์ เครื่องจักร อะไหล่รถยนต์ให้แก่ไทย และไทยได้เสนอข้าว น้ำตาล ยาง ผลิตภัณฑ์ยาง อาหารสดและอาหารแช่แข็ง เครื่องทำความเย็นสำหรับผู้เย็นและเครื่องซักผ้าให้แก่อิหร่าน ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน โดยฝ่ายไทยได้เสนอให้อิหร่านปรับเงื่อนไขการค้าให้มีความเป็นสากลมากขึ้น ด้านการประมงไทยและอิหร่านได้ตกลงที่จะร่วมลงทุนในการเก็บเกี่ยวและบรรจุหีบห่อไร (อาร์ทีเมีย) ซึ่งเป็นอาหารกุ้งจากแหล่งธรรมชาติของอิหร่าน นอกจากนี้ ในการประชุมคณะกรรมการร่วมฯ ที่ประชุมได้พิจารณาความร่วมมือด้านการเงินการธนาคาร โดยทั้งสองฝ่ายได้ย้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างธนาคารเพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างการค้าระหว่างกันและได้ตกลงที่จะชำระเงินโดยเงินตราสกุลหลักตามกฎระเบียบและประเพณีปฏิบัติระหว่างประเทศ และได้มีการพิจารณาความตกลงต่าง ๆ ระหว่างไทยและอิหร่านอันได้แก่ ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางอากาศ ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางเรือ ความร่วมมือด้านการขนส่งและคมนาคมระหว่างอิหร่าน-ไทย และประเทศที่สามในเอเชียกลาง และความตกลงด้านการท่องเที่ยวและความร่วมมือด้านการศุลกากร เป็นต้น

ด้านการค้า

อิหร่านเป็นคู่ค้าลำดับที่ 7 ของไทยในภูมิภาคตะวันออกกลาง มูลค่าการค้ารวมในปี 2543 ประมาณ 499.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 63.3 โดยไทยขาดดุลการค้า 143 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 (มกราคม-มิถุนายน) มูลค่าการค้ารวม 113.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐลดลงร้อยละ 56.3 จากระยะเดียวกันของปี 2543 การส่งออกในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (2539-2543) ไทยส่งสินค้าออกไปอิหร่านมีมูลค่าเฉลี่ยปีละ 192.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในปี 2543 และ 2544 (มกราคม-มิถุนายน) ไทยส่งออกไปอิหร่านมูลค่า 178.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 66.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ สินค้าส่งออกสำคัญ เช่น ข้าว ด้ายเส้นใยประดิษฐ์ ผ้าฝ้าย เหล็ก เหล็กกล้า เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ ส่วนการนำเข้าในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (2539-2543) ไทยนำสินค้าเข้าจากอิหร่านมูลค่าเฉลี่ยปีละ 302.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในปี 2543 และปี 2544 (มกราคม-มิถุนายน) ไทยนำสินค้าเข้าจากอิหร่านมูลค่า 321.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 47.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ สินค้านำเข้าสำคัญ เช่น เหล็กและเหล็กกล้า สินแร่โลหะอื่น ๆ และเศษโลหะ ปลายทางมีกสดแช่เย็น แช่แข็ง เคมีภัณฑ์ เส้นใยใช้ในการทอ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ไรร่าน อรุณรังษี., การเมืองการปกครองของสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุรพล ราชภัณฑารักษ์, สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, พนมพร อนุรักษ์, การเมืองระหว่างประเทศในตะวันออกกลาง., สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 6, กรุงเทพฯ.

ไรร่าน อรุณรังษี, อิหร่านอยู่แห่งอารยธรรม, ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน, พิมพ์ครั้งที่ 1, พ.ศ. 2524, กรุงเทพฯ.

ไรร่าน อรุณรังษี, ผู้แปล, รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน, ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

ไรร่าน อรุณรังษี, ผู้แปล, การปฏิวัติอิสลาม วิถีทางอนาคตแห่งประชาชาติ, กรุงเทพฯ. ศูนย์วัฒนธรรมสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน

ภาษาอังกฤษ

Yahya Armajani, Middle East : Past and Present (N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1970)

<http://www.mfa.go.th/>

<http://www.ipu.org>

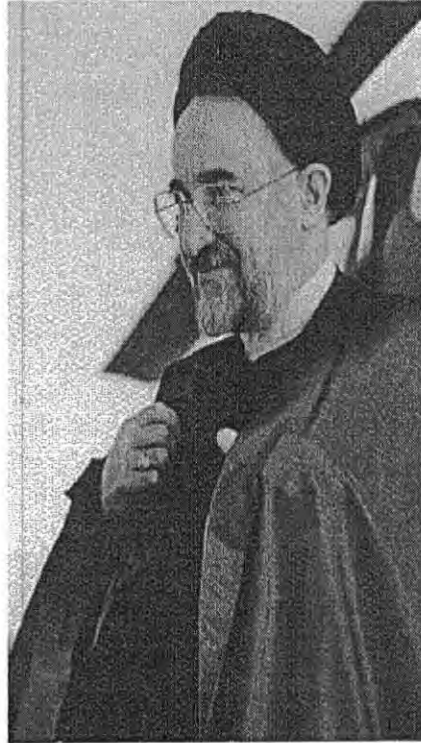
<http://www.electionworld.org>

<http://www.president.ir/khatami/khbio-e.htm>

.....

ภาคผนวก

ชีวประวัติประธานาธิบดี

President M. Khatami

Hojjatoleslam Seyed Mohammad Khatami President of the I. R. of Iran

ประธานาธิบดี คาตามี เกิดในปี 1943 (พ.ศ.2846) ที่อาดากัน ในครอบครัวที่เคร่งครัดทางศาสนา เป็นลูกชายของอยาตุลลาห์ รูฮาลาเอห์ คาตามี แต่งงานในปี 1947 และมีบุตร 2 คน และธิดา 1 คน

การศึกษา

จบการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านปรัชญา จากมหาวิทยาลัยอิสฮาน

จบการศึกษาระดับสูงด้านศาสนา และจบหลักสูตร Ijtihad (ฝึกหัดการเป็นผู้นำทางศาสนา)

จากสถานศึกษาโฮม เซมินารี

เชี่ยวชาญใน 3 ภาษา คือ อังกฤษ เยอรมัน และอารบิก ได้แต่งหนังสือและเขียนบทความมากมาย

การทำงาน

- ประกาศก่อตั้งสาธารณรัฐอิสลามอิหร่านต่อจากอิหม่าม โคอไมนี
- ก่อตั้งสภาด้านศาสนา และด้านการเมือง
- เป็นประธานศูนย์กลางอิสลาม ของแอมเบริก ในเยอรมัน
- เป็นหัวหน้าหอสมุดแห่งชาติของอิหร่าน
- เป็นรัฐมนตรีด้านวัฒนธรรม และผู้นำทางศาสนาอิสลาม
- เป็นที่ปรึกษาด้านวัฒนธรรม ให้กับประธานาธิบดีราฟาฮันนี
- เป็นประธานาธิบดีสมัยที่ 5 ของสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

ชีวประวัติประธานสภาที่ปรึกษาอิสลามแห่งสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน

ชื่อ	Hojjatolislam-Val-Muslemin Mahdi Karrobi
ปีที่เกิด	1973 (พ.ศ. 2480) อายุ 65 ปี
สถานที่เกิด	เมือง Aligoudarz ตอนกลางของประเทศอิหร่าน
การศึกษา	ศึกษาศาสนาอิสลาม ณ โรงเรียนสอนศาสนา ปริญญาตรี ด้านปรัชญา และศาสนศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเตหะราน

ตำแหน่งทางการบริหาร

- 1979 (พ.ศ. 2522) - ก่อตั้งและเป็นหัวหน้าคณะกรรมการสงเคราะห์ของอิหม่าม โคไมนี
- 1979-1991 - หัวหน้ามูลนิธิผู้อุทิศชีวิตเพื่อการปฏิวัติอิสลาม (The Islamic
(พ.ศ. 2522-2534) - Revolution Martyrs Foundation)
- 1985-1991 - หัวหน้าคณะผู้แสวงบุญอิหร่านในการเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์
(พ.ศ. 2522-2534)

ตำแหน่งทางด้านรัฐสภา

- สมาชิกสภาที่ปรึกษาอิสลามแห่งสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน สมัยที่หนึ่ง สอง และสาม
- รองประธานสภาที่ปรึกษาอิสลามแห่งสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน สมัยที่สอง และสาม
- ประธานสภาที่ปรึกษาอิสลามแห่งสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน สมัยที่สาม

ชีวประวัติผู้จัดทำ

นายสมศักดิ์ สมบัติกล้า

(MR. SOMSAK SOMBATLAR)

- เกิด 4 พฤษภาคม 2512 (1969) ที่จังหวัดยโสธร
- การศึกษา
- ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (ครุศาสตร์)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
 - ปริญญาโท MASTER OF ARTS (ภาษาศาสตร์)
Deccan College, มหาวิทยาลัย Poona, อินเดีย

ประวัติการรับราชการ

- 20 มกราคม 2541 เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 4
ฝ่ายสมาคมและกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาระหว่างประเทศ
กองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- 28 ธันวาคม 2543 เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 5
ฝ่ายสมาคมและกลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาระหว่างประเทศ
กองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- 26 สิงหาคม 2545 เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ 5
กลุ่มงานความสัมพันธ์รัฐสภาทวิภาคี
สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

